

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 lipca 2013r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Maria Jolanta Kazberuk (spr.)

Sędziowie: SO del. Piotr Prusinowski

SA Alicja Sołowińska

Protokolant: Agnieszka Charkiewicz

po rozpoznaniu w dniu 3 lipca 2013 r. w Białymstoku

sprawy z powództwa I. P.

przeciwko Skarbowi Państwa- Sądowi Okręgowemu w Łomży

o uposażenie rodzinne

na skutek apelacji Skarbu Państwa- Sądu Okręgowego w Łomży

od wyroku Sądu Okręgowego w Białymstoku V Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 4 kwietnia 2013 r. sygn. akt V P 2/13

I. zmienia zaskarżony wyrok i powództwo oddala,

II. zasądza od I. P. na rzecz Skarbu Państwa- Sądu Okręgowego w Łomży kwotę 6.300 zł (sześć tysięcy trzysta złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za obie instancje.

sygn. akt III APa 6/13

UZASADNIENIE

Prezes Sądu Okręgowego w Łomży decyzją z dnia 15.12.2011 r. odmówił przyznania I. P. prawa do uposażenia rodzinnego po mężu J. P., który był sędzią Sądu Wojewódzkiego w Łomży. J. P. zmarł 3.12.1984 r. W dniu wejścia w życie ustawy z 28.08.1997 r. o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw nie pełnił więc urzędu sędziego, ani nie był sędzią w stanie spoczynku. W tej sytuacji roszczenie wdowy o uposażenie rodzinne podlega rozpoznaniu na podstawie przepisów przejściowych tj. art.6 ustawy z 28.08.1997 r. o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw. Przepis ten stanowi, że uposażenie rodzinne po byłych sędziach, zmarłych przed dniem 1.01.1998 r., przysługuje tym członkom rodziny, którzy przed tą datą pobierali rentę rodzinną. Według Prezesa I. P. nie pobierała takiego świadczenia, ani też nie miała ustalonego prawa do niego.

W pozwie z 26 stycznia 2012 r. I. P. wniosła o ustalenie, że jest uprawniona do świadczenia w postaci uposażenia rodzinnego po J. P. i wypłatę go od daty złożenia wniosku tj. od 9.11.2011r. W uzasadnieniu pozwu podała, że ma 3 synów, którzy urodzili się: (...) W ich imieniu pobierała rentę rodzinną, a następnie uposażenie rodzinne. Treść art. 78 ustawy z dnia 28.08.1997r. jednoznacznie wskazuje, że w przypadku śmierci sędziego członkom jego rodziny, spełniającym warunki wymagane do uzyskania renty rodzinnej – w myśl przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym

pracowników i ich rodzin – przysługuje uposażenie rodzinne. Na podstawie art.42 ustawy z dnia 14.12.1982r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników prawo do renty rodzinnej przysługiwało wdowie, która w chwili śmierci męża wychowywała co najmniej 1 dziecko uprawnione do renty rodzinnej po ojcu, jak również wdowie, która ukończy 50 lat w okresie nie dłuższym niż 5 lat od zaprzestania wychowywania dzieci. Warunek ten spełniła 3.09.2002 r.

Wyrokiem z dnia 4 kwietnia 2013r. Sąd Okręgowy w Białymstoku zmienił decyzję Prezesa Sądu Okręgowego w Łomży z dnia 15 grudnia 2011r. i przyznał I. P. od 1 listopada 2011r. uposażenie rodzinne po zmarłym mężu J. P. (pkt 1), zasądził od Prezesa Sądu Okręgowego w Łomży na rzecz I. P. 3670 złotych tytułem zwrotu kosztów procesu (pkt 2).

Sąd pierwszej instancji ustalił, że J. P. zmarł 3.12.1984r. Powódka urodziła się(...). Ich najmłodszy syn urodził się (...). W dniu 9.11.2011r. powódka wniosła o przyznanie uposażenia rodzinnego.

Sąd pierwszej instancji odwołał się do art.102 Prawa o ustroju sądów powszechnych oraz do art. 70 ustawy o emeryturach i rentach z FUS i wskazał, że powódka spełnia warunki do uzyskania renty rodzinnej, ponieważ wiek 50 lat osiągnęła w okresie wychowywania najmłodszego syna. Następnie Sąd wskazał, że

na mocy art.211 ustawy z dnia 27.07.2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych utraciła moc ustawa z dnia 20.06.1985r. Prawo o ustroju sądów powszechnych. Utraciła więc też moc nowela do niej z dnia 28.08.1997r. w zakresie w jakim dotyczyła zmian w prawie o ustroju sądów powszechnych z 1985 r. Rozpoznanie zatem przez pozwanego wniosku powódki z zastosowaniem przepisów ustawy z dnia 28.08.1997r. było bezpodstawne, gdyż od wielu lat jej przepisy już nie obowiązują.

W ocenie Sądu Okręgowego, ustawodawca w ustawie z dnia 27.07.2001r. w żaden szczególny sposób nie określił zasad nabywania prawa do uposażenia przez wdowy i dzieci sędziów, którzy zmarli przed wejściem w życie ustawy z dnia 20.06.1985r. Zdaniem Sądu, należało zastosować w sposób pośredni art.200 ust.4 aktualnej ustawy. Stanowi on, że uposażenia rodzinne po zmarłych sędziach albo sędziach w stanie spoczynku, do których prawo powstało po dniu 1.01.1999r. z dniem wejścia w życie ustawy podwyższa się przy zastosowaniu zasad określonych w art.102. Wskazał, że powódka w przeszłości była uprawniona do renty rodzinnej po mężu w sposób abstrakcyjny tj. spełniała ustawowe warunki do nabycia takiego świadczenia. Składając wniosek o przyznanie uposażenia rodzinnego wyraziła wolę konkretyzacji swego prawa. Jej sytuacja prawna uległa radykalnej zmianie we wrześniu 2002 r. – miesiącu, w którym ukończyła 50 lat, a syn 18 lat. Do uzyskania przez niego pełnoletności jej abstrakcyjne prawo do renty rodzinnej wynikało z tytułu opieki nad nim. Od ukończenia 50 roku życia nabyła prawo do renty na innej podstawie prawnej. Pierwsze prawo miało charakter okresowy, a drugie charakter stały. W dacie złożenia wniosku o uposażenie rodzinne teoretycznie mogłaby nabyć prawo do renty tylko z tytułu wieku.

Sąd zaznaczył, że Minister Sprawiedliwości rozporządzeniem z dnia 16.10.1997 r. określił szczegółowe zasady, tryb ustalania i wypłacania uposażeń oraz uposażeń rodzinnych sędziom i prokuratorom w stanie spoczynku oraz członkom ich rodzin. Akt ten wydał na podstawie delegacji zawartej w art.71² ustawy z 20.06.1985 r. prawo o ustroju sądów powszechnych. Podał w nim definicję osoby uprawnionej. Jest to m.in. członek rodziny zmarłego sędziego, pobierający z tego tytułu przed dniem 1.01.1998r. rentę rodzinną z ubezpieczenia społecznego. Zdaniem Sądu, rozporządzenie z 16.10.1997 r. nadal obowiązywałoby, o ile nie byłoby sprzeczne z ustawą z 27.07.2001r. Określenie przez Ministra Sprawiedliwości kręgu uprawnionych w inny sposób, niż uczynił to ustawodawca spowodowało utratę przezeń mocy.

Sąd pierwszej instancji nie zgodził się z poglądem Sądu Najwyższego wyrażonym w wyroku z dnia 29.01.2008 r. (I UK 239/07 – OSNP 2009/7-8/103), zgodnie z którym wdowa po prokuratorze, zmarłym przed 1.01.1998 r. mogła z tym dniem nabyć na podstawie art.6 ustawy z dnia 28.08.1997 r. o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw uposażenie rodzinne pod warunkiem faktycznego pobierania przed dniem 1.01.1998 r. renty rodzinnej w związku ze śmiercią męża byłego prokuratora. W ocenie Sądu Okręgowego, Sąd Najwyższy w tym orzeczeniu pominął uregulowania konstytucyjne dotyczące pozycji sędziego. Podkreślił, że w żadnym akcie prawnym najwyższej rangi nie było przepisu przejściowego dotyczącego statusu sędziego powołanego w czasach PRL. Dawne

powołania przez Radę Państwa są nadal skuteczne. Skoro zaś prawa i obowiązki sędziów – bez względu na datę powołania – są identyczne, podobnie należy oceniać prawa ich bliskich.

Osoba ubiegająca się o uposażenie rodzinne powinna spełniać warunki wymagane do uzyskania renty rodzinnej w myśl przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Stosowna ustawa obowiązuje od 1.01.1999r. I. P. warunki do hipotetycznej renty rodzinnej spełniła 3.09.2002r. tj. pod rządami ustawy z 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z FUS. Sąd wywiódł, że ewentualne zastosowanie do powódki przepisów z 20.06.1985r. i z 28.08.1997r. mogłoby mieć miejsce tylko w przypadku gdyby powołała się na zasadę ochrony nabytego prawa. Została ona wprost zapisana m.in. w art.180 ust.1 ustawy z 17.12.1998 r.

Sąd wskazał, że gdyby powódka pobierała uposażenie rodzinne z najmłodszym synem, utraciłaby prawo do niego wraz z ukończeniem przez niego 18 roku życia. Nie podlegałoby ono ochronie. Jej wniosek dotyczy jednak prawa 50 – letniej wdowy. Jako taki podlega rozpoznaniu wyłącznie na podstawie przepisów ustawy z 27.07.2001 r. Podkreślił, że prawo do renty rodzinnej może zostać nabyte wiele lat po śmierci ubezpieczonego. Zaznaczył, że J. P. był sędzią, a ponieważ zmarł pełniąc ten urząd wdowie po nim – na podstawie art.102 ustawy z dnia 27.07.2001 r. – prawo o ustroju sądów powszechnych przysługuje uposażenie rodzinne.

Z powyższych względów Sąd Okręgowy zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał I. P. prawo do tego uposażenia rodzinnego od 1 listopada 2011 r.

O kosztach procesu orzekł na podstawie art.98 kpc.

Apelację od powyższego wyroku wniósł Prezes Sądu Okręgowego w Łomży zaskarżając go w całości i zarzucając:

- 1) naruszenie art. 328 § 2 kpc poprzez brak wskazania i wyjaśnienia podstawy prawnej rozstrzygnięcia i nie przytoczenie przepisów prawa w uzasadnieniu wyroku,
- 2) naruszenie art. 233 kpc poprzez dokonanie w ramach swobodnej oceny dowodów przez Sąd sprzecznych istotnych ustaleń z treścią zebranego w sprawie materiału i uznanie, że powódka spełnia przesłanki do nabycia uposażenia rodzinnego,
- 3) naruszenie art. 6 ust. 2 ustawy z dnia 28 sierpnia 1997r. o zmianie ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych ustaw poprzez przyjęcie, że przepis ten nie ma zastosowania do wniosku powódki o przyznanie uposażenia rodzinnego, bowiem z chwilą wejścia w życie przepisów ustawy z dnia 27 lipca 2001r. Prawo o ustroju sądów powszechnych, przepis ten został uchylony na podstawie art. 211 ustawy,
- 4) naruszenie art. 71¹ w zw. z art. 78² ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych poprzez przyjęcie, że uposażenie rodzinne jest świadczeniem z ubezpieczenia społecznego,
- 5) naruszenie art. 102 w zw. z art. 200 ust. 4 ustawy z dnia 27 lipca 2001r. Prawo o ustroju sądów powszechnych poprzez przyjęcie, że skoro powódka złożyła wniosek o przyznanie uposażenia rodzinnego po wejściu w życie ustawy z dnia 27 lipca 2001r., to należy go rozpatrywać wyłącznie w oparciu o przepisy tej ustawy, z pominięciem art. 6 ust.2 ustawy z dnia 28 sierpnia 1997 r., wymienionej w pkt 3, mimo, iż jej mąż zmarł w 1984 r., czyli przed wejściem w życie przepisów, na podstawie których został wprowadzony stan spoczynku.

Wskazując na powyższe zarzuty wniósł o:

- 1) zmianę zaskarżonego wyroku i utrzymanie decyzji Prezesa Sądu Okręgowego z dnia 15 grudnia 2011 r. w sprawie odmowy przyznania powódce uposażenia rodzinnego,
- 2) rozstrzygnięcie o kosztach procesu według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja jest zasadna.

Sąd pierwszej instancji prawidłowo ustalił bezsporny stan faktyczny. Sąd Odwoławczy nie podziela jednak wyrażonej przez Sąd Okręgowy oceny prawnej sprawy. Ocena ta jest wadliwa, gdyż opiera się na błędnych założeniach.

W pierwszej kolejności należy jednakże stwierdzić, iż wskazane w apelacji zarzuty naruszenia prawa procesowego nie są usprawiedliwione. Przede wszystkim Sąd pierwszej instancji nie naruszył treści art. 328 § 2 kpc. Obraza art. 328 § 2 kpc może być skutecznym zarzutem apelacji tylko wtedy, gdy uzasadnienie zaskarżonego wyroku nie posiada wszystkich koniecznych elementów, bądź zawiera tak kardynalne braki, które uniemożliwiają kontrolę instancyjną. Naruszenie przepisu, określającego wymagania, jakim winno odpowiadać uzasadnienie wyroku sądu (art. 328 § 2 kpc), może być ocenione jako mogące mieć istotny wpływ na wynik sprawy w sytuacjach tylko wyjątkowych, do których zaliczyć można takie, w których braki w zakresie poczynionych ustaleń faktycznych i oceny prawnej są tak znaczne, że sfera motywacyjna orzeczenia pozostaje nieujawniona bądź ujawniona w sposób uniemożliwiający poddanie jej ocenie instancyjnej (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 lutego 2000, sygn. akt V CKN 606/00, Lex nr 53116). Sytuacja taka w sprawie nie zachodzi, gdyż uzasadnienie Sądu pierwszej instancji zostało sporządzone w sposób prawidłowy, a odczytanie sfery motywacyjnej orzeczenia nie następuje trudności. Sąd szczegółowo uzasadnił z jakich przyczyn przyznał powódce prawo do uposażenia rodzinnego i wskazał w oparciu o jakie przepisy prawa oparł swoje rozstrzygnięcie. Nie można mieć wątpliwości, iż Sąd zastosował w sprawie przepisy obecnie obowiązującej ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych (t.j. Dz. U. 2013 r., poz. 427).

Jeśli chodzi o zarzut naruszenia art. 233 kpc, to wskazać należy, że apelujący nie wskazał, który z dwóch paragrafów tego przepisu, jego zdaniem, naruszył Sąd pierwszej instancji, domyślać się jednakże należy, iż chodzi o § 1. Zarzut ten jest chybiony. Stan faktyczny sprawy był bowiem niekwestionowany, nie wymagał przeprowadzania postępowania dowodowego i został ustalony w sposób prawidłowy. W ramach tego zarzutu strona pozwana w istocie nie kwestionuje ustaleń faktycznych, lecz nie zgadza się z dokonaną przez Sąd pierwszej instancji subsumcją norm prawnych do poczynionych ustaleń sprawy.

Słusznie apelujący zarzuca naruszenie przepisów prawa materialnego.

Zgodnie z ustalonym i bezspornym stanem faktycznym, J. P. – mąż powódki, zmarł 3 grudnia 1984 r. pełniąc urząd sędziego. Powódka z małżeństwa z J. P. ma trzech synów, urodzonych (...), (...). W ich imieniu pobierała rentę rodzinną, a następnie uposażenie rodzinne.

Niekwestionowanym w sprawie było, że powódka nie miała ustalonego we własnym imieniu prawa do renty rodzinnej i tej renty nie pobierała.

Sąd Okręgowy uznał, że o prawie powódki do uposażenia rodzinnego, wobec daty złożenia przez nią wniosku o to uposażenie (9 listopada 2011 r.), decydują przepisy aktualnie obowiązującego prawa. Wskazał, że wprawdzie obecnie obowiązująca ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych (t.j. Dz. U. 2013 r., poz. 427) nie zawiera szczególnej regulacji w przedmiocie zasad nabywania prawa do uposażenia rodzinnego przez wdowy i dzieci sędziów, którzy zmarli przed wejściem w życie ustawy z dnia 20 czerwca 1985 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych (t.j. Dz. U. 1994 r., poz. 7, nr 25), to jednak należy w sposób pośredni zastosować zawarty w niej art. 200 ust. 4. Sąd pierwszej instancji doszedł także do wniosku, iż brak jest podstaw, aby prawo powódki do uposażenia rodzinnego rozpatrywać poprzez pryzmat ustawy z 28 sierpnia 1997 r. o zmianie ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. nr 124, poz. 782, zwanej dalej ustawą nowelizującą z 1997 r.). Zaznaczył, iż przepisy tej ustawy już od wielu lat nie obowiązują i z tej właśnie przyczyny nie można stosować ich w sprawie niniejszej.

Z powyższą argumentacją nie można było się zgodzić. Wskazać należy, iż w myśl art. 211 § 1 obecnie obowiązującej ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych traci moc ustawa z dnia 20 czerwca 1985 r. - Prawo o ustroju sądów

powszechnych. Jednakże w § 2 tej ustawy przewidziano, że zachowują moc akty prawne wydane w celu wykonania ustawy, o której mowa w § 1, o ile nie są sprzeczne z ustawą.

Z treści tych przepisów wynika, że utrata mocy dotyczy ustawy z 20 czerwca 1985 r. oraz tych rozporządzeń wykonawczych, które nie są sprzeczne z ustawą obecnie obowiązującą. Jak wiadomo, rozporządzenia wydawane przez Prezydenta RP, Prezesa Rady Ministrów, Radę Ministrów i ministrów stanowią źródło prawa powszechnie obowiązującego (art. 87 ust. 1 Konstytucji); są wydawane na podstawie szczegółowego upoważnienia zawartego w ustawie i w celu jej wykonania (art. 92 ust. 1 Konstytucji). Jest zasadą, że uchycenie ustawy zawierającej upoważnienie do wydania rozporządzenia powoduje utratę mocy tego rozporządzenia, chyba że ustawodawca inaczej postanowił. Pozostawienie w mocy rozporządzeń wydanych na podstawie poprzednio obowiązującej ustawy jest jednak możliwe tylko pod warunkiem, że nie są one sprzeczne z nową ustawą i nie wykraczają poza zakres nowego upoważnienia. W zakresie, w którym wykraczają poza upoważnienie, oraz w zakresie, w którym pozostają w sprzeczności z nowym unormowaniem ustawowym, rozporządzenia te tracą moc.

Mając powyższe na uwadze trzeba stwierdzić, iż wbrew wywodom Sądu pierwszej instancji, w przedmiotowej sprawie znajduje zastosowanie ustawa nowelizująca z 1997 r. Ustawa ta zachowała swoją moc prawną, podobnie jak wydane na podstawie art. 71² ustawy z dnia 20 czerwca 1985 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 16 października 1997 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu ustalania i wypłacania uposażeń oraz uposażeń rodzinnych sędziom i prokuratorom w stanie spoczynku oraz członkom ich rodzin (Dz.U. 1997 r., nr 130, poz. 869). Prawo powódki do uposażenia rodzinnego może być wyłącznie oceniane na podstawie art. 6 ust. 2 ustawy nowelizującej z 1997 r. Przepis ten jest przepisem przejściowym, pozwalającym co do zasady na zastosowanie instytucji uposażenia rodzinnego także w odniesieniu do osób, które nie spełniały wymagań określonych w art. 78² Prawa o ustroju sądów powszechnych z 1985 r. Przepis art. 78² regulował sytuację członków rodziny zmarłego sędziego albo sędziego w stanie spoczynku, jeżeli jego śmierć nastąpiła w dniu jego wejścia w życie, czyli od 1 stycznia 1998 r. Tymczasem śmierć męża powódki nastąpiła 3 grudnia 1984 r. i w dniu 1 stycznia 1998 r. nie pełnił on urzędu sędziego, ani tym bardziej nie uzyskał w tej dacie uprawnień sędziego w stanie spoczynku. Dlatego uprawnienie rodzinne powódki można oceniać jedynie poprzez pryzmat art. 6 ust. 2 ustawy nowelizującej z 1997 r., który odrębnie reguluje prawo do uposażenia rodzinnego dla osób pozostałych po zmarłych przed 1 stycznia 1998 r. sędziach. Stwierdza on jednoznacznie, że prawo to przysługuje tylko tym osobom, które przed 1 stycznia 1998 r. pobierały renty rodzinne po zmarłych sędziach. Analogicznie tę kwestię regulują przepisy rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 16 października 1997 r., a dokładniej § 1 pkt 1) lit. e tego rozporządzenia.

Do sytuacji powódki w ogóle nie znajduje zastosowania art. 102 § 1 ustawy obecnie obowiązującej ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych. Dotyczy on bowiem członków rodzin sędziów i sędziów w stanie spoczynku, którzy zmarli poczynając od 1 października 2001 r., czyli od dnia wejścia w życie tej ustawy. Jak już wspomniano J. P. zmarł 3 grudnia 1984 r. Nieprawidłowo zatem Sąd pierwszej instancji uznał, iż przepis ten winien stanowić podstawę rozstrzygnięcia zaznaczając przy tym, że nie można przyjąć, aby zawarty w nim zwrot „w razie śmierci sędziego” dotyczył tylko takich zdarzeń po 1 października 2001 r. Wniosek ten pomija datę wejścia w życie ustawy, fakt, że przepis ten nie ma charakteru przejściowego, jak również okoliczność uregulowania kwestii uposażeń rodzinnych wyżej już wspomnianym przepisem przejściowym ustawy nowelizującej z 1997 r. i rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z 16 października 1997 r.

Odnosząc się do kwestii niezgodności w/w rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z przepisami obecnej ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych, na którą wskazano w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, należy dostrzec, że kwestia ta nie ma istotnego znaczenia. W sprawie nie znajdują bowiem zastosowania przepisy Prawa o ustroju sądów powszechnych z 2001 r. Podstawą przyznania I. P. uposażenia po zmarłym mężu nie mógł być art. 102 § 1 tej ustawy, a jedynie i wyłącznie art. 6 ust. 1 ustawy nowelizującej z 1997 r. Z tym ostatnim przepisem § 1 pkt 1) lit. e rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości jest całkowicie zgodny, skoro w obu przewidziano, że uposażenie rodzinne będzie przysługiwało jedynie tym członkom rodzin zmarłych przed 1 stycznia 1998 r. sędziów, którzy przed 1 stycznia 1998 r. pobierali z tego tytułu rentę rodzinną. Tym niemniej jednak Sąd Apelacyjny stwierdza, że

przepisy przedmiotowego rozporządzenia nie kolidują z treścią ustawy z 2001r. Rozporządzenie reguluje bowiem kwestię uposażeń rodzinnych po zmarłych sędziach przed 1 stycznia 1998 r., zaś przepisy obecnej ustawy – kwestię uposażeń po sędziach zmarłych po dniu 1 października 2001 r. Odmienne, choć niesprzeczne, określenie kręgu osób uprawnionych jest naturalną konsekwencją tego stanu rzeczy.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, brak w obecnej ustawie Prawo o ustroju sądów powszechnych regulacji odnośnie uposażeń rodzinnych członków rodzin po sędziach

zmarłych przed wejściem jej w życie, jest świadomym i celowym zabiegiem legislacyjnym. Zbędnym było regulowanie tej kwestii w sytuacji istnienia przepisu przejściowego w ustawie nowelizującej z 1997 r. oraz przepisów rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 16 października 1997 r. Brak przedmiotowej regulacji w obecnej ustawie stanowi dostateczne uzasadnienie dla stosowania przepisów ustawy nowelizującej i rozporządzenia.

Treść art. 6 ust. 2 ustawy nowelizującej z 1997 r. oraz treść § 1 pkt 1 lit. e rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 16 października 1997 r. nie pozostawiają żadnych wątpliwości interpretacyjnych. W sposób oczywisty wynika z nich, że prawo do uposażenia rodzinnego nabywają te osoby, które pobierały przed dniem 1 stycznia 1998 r. rentę rodzinną po zmarłych sędziach. Powódka nie pobierała renty rodzinnej po zmarłym mężu. Zaznaczyć przy tym należy, iż pobieranie renty rodzinnej w imieniu dzieci, nie jest tożsame z pobieraniem renty rodzinnej przez wdowę. Prawo do renty rodzinnej miały ustalone dzieci powódki, a nie powódka i to one korzystały z realizacji z tego prawa, powódka zaś z racji bycia przedstawicielką ustawową małoletnich jedynie pobierała świadczenia przysługujące jej dzieciom.

Dostrzec należy, że regulacja prawna ubezpieczenia społecznego cechuje się tym, że ma ona charakter regulacji ścisłej, na którą składają się normy bezwzględnie obowiązujące. Z określonymi elementami stanu faktycznego przepisy prawa wiążą powstanie określonych skutków prawnych, niezależnie od woli stron. Podkreślić też trzeba, iż do złagodzenia rygorów prawa ubezpieczeń społecznych nie stosuje się ani art. 5 kc, ani art. 8 kp, bo przepisy prawa ubezpieczeń społecznych mają charakter przepisów prawa publicznego. Nie jest możliwe opieranie rozstrzygnięcia sądu w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych o zasady sprawiedliwości społecznej, czy też inne klauzule generalne. W judykaturze utrwalony jest wszakże pogląd o braku podstaw do stosowania owych zasad w sporach z zakresu ubezpieczeń społecznych (tak: wyroki Sądu Najwyższego z dnia 16 czerwca 2011 r., III UK 214/10, Lex nr 1095955, z dnia 23 października 2006 r., I UK 128/06, OSNP 2007 nr 23-24, poz. 359). W uzasadnieniu wyroku Sądu Najwyższego z dnia 14 grudnia 2005 r., III UK 120/05, (OSNP 2006 nr 21-22, poz. 338) wykluczono możliwość wykładania przepisów prawa ubezpieczeń społecznych z uwzględnieniem reguł słuszności (zasad współżycia społecznego). Orzecznictwo to należy odpowiednio stosować także w sprawach o uposażenia rodzinne po zmarłych sędziach. Wprawdzie przepisy regulujące prawo do tych uposażeń stanowią odrębną, niezależną od powszechnego systemu ubezpieczeń regulację, jednak także są przepisami z zakresu prawa publicznego i podlegają ścisłej wykładni. Do podobnego wniosku doszedł także Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 12 czerwca 2002 r., II UKN 381/01, (OSNP 2004/2/37) wskazując, że nie jest dopuszczalne wywodzenie prawa pochodnego do uposażenia rodzinnego.

Mając na względzie, że powódka po śmierci swego męża J. P. nie miała ustalonego po nim prawa do renty rodzinnej i faktycznie renty tej nie pobierała, należy stwierdzić, iż nie może ona skutecznie ubiegać się o przyznanie uposażenia rodzinnego po nim. Sąd Apelacyjny podziela przy tym w całości wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 stycznia 2008 r., I UK 239/07 (OSNP 2009/ 7-8/103), zgodnie z którym wdowa po prokuratorze, zmarłym przed 1 stycznia 1998 r., mogła z tym dniem nabyć na podstawie art. 6 ustawy z dnia 28 sierpnia 1997 r. o zmianie ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz niektórych innych ustaw uposażenie rodzinne pod warunkiem faktycznego pobierania przed 1 stycznia 1998 r. renty rodzinnej w związku ze śmiercią męża byłego prokuratora. Wyrok ten jest adekwatny do stanu faktycznego i problemu występującego w tej sprawie. Jego uzasadnienie jest logiczne, wszechstronne i przekonujące. Zbytecznym jest przy tym jego przytaczanie, gdyż jest ono stronom dobrze znane. W apelacji, której odpis otrzymała powódka, zostały bowiem zacytowane obszernie jego fragmenty, na to orzeczenie powoływał się też Sąd Okręgowy (choć się z nim nie zgodził). Nie ma zatem potrzeby szczegółowego przytaczania zawartej w nim argumentacji. Wskazać tylko wypada, iż w tym wyroku Sąd Najwyższy podkreślił, że przepis art. 6 ust. 2 ustawy nowelizującej z

28 sierpnia 1997 r., jest przepisem szczególnym i wyjątkowym, nie może być interpretowany rozszerzająco i podlega wykładni ścisłej, zgodnej z jego treścią.

Mając powyższe motywy na względzie Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżony wyrok i powództwo oddalił, o czym na mocy art. 386 § 1 kpc orzekł jak w sentencji.

O kosztach postępowania orzeczono na podstawie art. 98 kpc zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik procesu. Powódka przegrała sprawę i związku z tym winna zwrócić stronie pozwanej poniesione przez nią przed sądami obu instancji koszty zastępstwa procesowego ustalone w oparciu o § 6 pkt 6 i § 12 ust. pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (t.j. Dz. U. 2013 r., poz. 490).

E.Z.